

## NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 36

Fylke: Troms

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Nordenskiöld

Emne: Helsing, fakter og åkferd

Bygdelag:

Oppskr. av:

Prepar alleland

Gard:

(adresse):

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

Nei.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

## SVAR

1. Ja ble bekyrt med et nikke eller gjeldene ved å slå ut med hånden. Nei ved å ryste på hodet. Også ved å slå ned med hånden og for å bekrifte det ytterligere ved å trampe med foten. Jeg har sett folk som hoppet og trampet når der var noe de absolutt motsatte sig. Nei bekyrdes også ved en lyd - "uh-hur". Vantlig var å svare med ordene og forsterke disse med foran-nevnte tegn.

2. For var det skikkelig bruk at man hilste på alle man møtte - kjent som ukjent, og menn i der alder folk som hilser på alle, men det blir gjeldene ut.

3. Møtte man kjente var det vantlig at den aldeste eller mest ansett hilste først. Ellan resultat det for en å bli hilset av en som satt hode i det en man selv. Der var dem som av mer seelse for en mere ansett ikke våget å hilse først på dem.

4-5 Under tiden hilste man bare med et kort bukk (nikke), men vantlig var det også samtidig å si "gø'morn", "gø'dag", "gø'kvell". Var man i slekt eller hoder kjente stanset man - da oftest uten bukk, og snakket noen ord sammen. - Dørfø

mer ansette, pleiet selv gamle kvinner å veie, Skulde det vare sær høytidelig valte man hver-  
andre händen. Kristne hilste hverandre med  
"Guds fred" og lastadamerne deserber med å  
legge händen på skulderen. Var det sær kjertelig  
la man armen halvt om halsen, men det var  
hilsen brukte de bare sig i mellom. Man sa  
samtidig "Guds fred" - Overfor andre kristne og  
varho sa lastadamerne enten "Guds fred" eller  
"gøddag". - Det var ikke vanlig å ta hua  
eller hatten av, men folk som selv requet  
sig for noe, tok hua eller hatten av overfor  
embetsfolk og folk ellers som var i attelse.

6. Det var vanlig at man i slike tilfeller  
tok hua eller hatten i begge henden eller  
enden armen, eller velisewis begge deler. Det  
var av arbidighet overfor den andre man var  
barhodet og et sted måtte man anbringe hua.  
Kvinner skjøt sig alltid å rette på tørkleidet  
om de hadde det nede i nakken. Det hørt til  
god folkeskikk å ha det på så lenge man pratet  
med en uistende og jeg har ofte hørt et unne  
skyldesade - "å e' som ikke ha tørkle' på".

7. I høytideler ved helg, begravelse, bryllup o. s. v.  
var man mer anseendetlig med hilsning

8. Møte man skilt eller <sup>venner</sup> folk var det vanlig  
å riste händen frem. Man brukte også å "hauze"  
- helse" når man kom på besøk. I begravelse  
hvor alle kom ubest var det vanlig å hilse med  
å riste frem händen, men mange unnot det  
av unnegeelse. - Sig i mellomens hilste lastadamerne  
alltid <sup>først</sup> på hverandre som foran nevnt og var  
man gode venner tok man hverandre i händen.  
Og gode venner, særlig eldre folk kunde holde  
hverandre en stund i händen. Dette gjaldt dog

særlig kvinnene, - ved avskjed var det vanlig at  
<sup>over</sup> begge kjæmmer kunde folk holde hverandre længe  
 i hendene.

9. Å klappe folk på skuldrene kunde vare både  
 hilser og uttrykk for vennskap og glede.

10. Av de gamle av nordk ett og noen finst<sup>2</sup>  
 ettede som var påvirket av nordmenn, var  
 der mange som blottet hodet når de hørte  
 kirkeklukkene ringe inn høytidene. Kvinnene  
 glattet håret og de tørkladet på plass.

11. Blotte man tilfred skautet man alltid og  
 ventet til følget var forbi, selv om man kjørte.  
 Noen blottet hodet. For brurfolge skautet man  
 også eller kom sig av veien, men her blottet  
 man ikke hodet.

12. Der har jeg ikke hørt om at man hilste på,  
 men lærde ble ~~hilste~~ av mange om våren,  
 den første fisken man fikk ble også hilst  
 velkommen. Derimot var der enkelte steder  
 som man hilste. Kenna er det skikk å lure  
 folk til å hilse på "Fossekjerringa" første  
 gang de er ved fossen. Fossekjerringa er en stor  
 sten i bergsiden opp for Reiserfoss. - Der  
 hørt om gamle folk som hilste <sup>det første</sup> værregn.

13. "Gomorn" hilste man til 9-10 tiden. Goddag  
 til 5-6 tiden og senere god kveld. God natt  
 sa man alltid når man hadde vært noen  
 steder om kveldene. Til avskjed sa man enten  
 adjo eller farvel.

14. For ble det regnet som usømmelig å bruke  
 en hilser utenfor tiden, eller man ble sett på  
 som en raring.

15. Man lo av nordk, eller ble forarget alt efter  
 som man så på det.

16. Nå bruker man de gamle vendinger

ag, go'mom' om hverandre. Man sin ofte m<sup>o</sup>  
 'mom' eller 'mom mom'. Det var vant<sup>o</sup> å si  
 'goddag, goddag', som begynte på hjertelighet. De  
 andre hilsener ble gjeldene gjentatt, uten i  
 tilfelde av glede over å se en komme. Nei,  
 go'mom, go'mom, i det de som var ute å går?  
 17-18. 'Guds fred' ble brukt som foran nevnt. Etter  
 først påvirkning svarte man ofte 'Gud qi' eller  
 'Guds fred'. 'Sigue arbei', 'sigue sheve', 'sigue  
 kvila' var vant<sup>o</sup>. 'Sigue laget', 'sigue maten',  
 'sigue mat' og 'mauser' var også vant<sup>o</sup> hilsener.  
 Vant<sup>o</sup> svar var 'takk'. Man kunde også si  
 'sigue degen' istedenfor å si 'goddag'. 'Sigue helga'  
 19. Selv om man ble tatt i mot ute var det vant<sup>o</sup>  
 å si 'goddag' i huset' når man kom inn, selv  
 om den ikke var noen inne.

20. Skulde man tale med husfar eller husmor  
 gikk man enten i et annet rom, opp på  
 loftet eller ut utover forholdene på stedet.  
 Teg ut om folk med lite husvar, eller om  
 vinteren har best de andre gå ut så man  
 fikk snakket med den fremmede. Og andre frem-  
 mede ble uttrykkelig best om å fjerne sig.

21. Noen banket forsiktig på, mens andre gikk  
 rett inn. Men god skikk forlangte at man  
 banket på. Man kunde også varsle at man  
 kom ned å krenste ~~ella~~ kose eller gjøre støy.  
 Man kunde også si tungt på kappen så  
 folk hørte at der kom noen.

22. Banket man på gikk man rett inn (i  
 de andre tilfelde også) enten man fikk svar  
 eller ikke. Når man kom inn hilste man  
 og ble stående til man ble best om å sitte.  
 Det hørte til god skikk å be den fremmede  
 sitte og helst sette frem stol til ham. Når

man kom inn var det også vanlig å ta husfor  
og husmor i händen. Var det særskildt folk  
var det vanlig skales å he dem inn i stua,  
eller også å ilde opp og he dem inn når det  
ble varmt. - Folk som man ikke brød sig  
serlig om måtte ofte finne sig selv noe å sitte  
på. Og mange slike satte sig på gulvet eller  
i loftstappen.

23-24. Kfr. 22. Vanlig var det å ta hue eller  
hatt av skales man kom inn. Det var regult  
for dårlig folkeskikk ikke å blotte hodet, og  
man sukket forakkelig om den som ikke tok  
hva av.

25. Når den innbedende kom inn og hilste  
svarte man og bad ham sitte (sitt, sett. dig,  
finn dig en stol) finn dig sess). Var det  
særskilte reiste man sig og satte  
frem stol.

26. Kfr. 22 og 25.

27. Helt fremmede ble bedt om å sitte, men  
der var folk som lot den fremmede selv  
finne noe å sitte på, dette ble ikke regult  
for god skikk.

28. Overfor helt fremmede var man mer  
forbeholdne, men det var vanlig å spørre om  
hvem han var og hvor han skulde. På tross  
av stolen - og også bordet - var vanlig overfor  
både helt fremmede og folk man hadde  
aktelse for.

29. Fremmede fremmede ble tatt innst ut  
og ført inn i stua. Hilsningsmåten var  
efter som man var kjende eller vant og  
lastadianens var skenke på å holde sin  
husegjæst overfor likesindede, de fremmede  
ble der satt frem stoler til.

30. Man sa enten godj<sup>o</sup>, farvel eller godnat.  
Ofte sa man ogsaa - du far ha det (bra) eller  
du far leve. Som svar paa farvel svarte  
man ofte, lev vel?

31. For laengere tids reise (og for sidste gang)  
var det vanlig at man holdt hverandre laenge  
i hendene mens man tok avskjed. Var man  
sars gode venner klappet man hverandre paa  
skuldrene eller ogsaa holdt man den andres  
haend med begge hender. Man kunde ogsaa  
omfanne hverandre. Dette gjaldt ikke bare  
kystadianeerne.

32. Kyss har ikke vart brukket til avskjed  
uten blandt standfolk (og da kvinner)

33. Kfr. 32. ~~Det~~ Men kysset aldri mellom  
men nærstående kvinner (som oftest bare  
kona) og barn. Det var sjelden mellom kysset  
andre enn barn og da helst ikke i andres  
færsyn

34. Om a kysse sa man undertiden - a gi  
en smask?

35. Handkys har ikke vart brukket.

36. Der var enkelte impulsive kvinner  
som kunde vise takhvermuetighet ved  
et kyss paa kindet. Men dette socialt menn  
lika av.

37. A kysse egen haend har ikke vart brukket.  
Men man sa man skulde ta sig selv i  
haenden hvis noe elstka skjedde (uholig)

38. Til snabarn sa man - gi en muss.

39. Foreldre (besteforeldre) byttet vanlig  
nese med barna. Ogsaa andre kunde gjore  
det.

40. Kfr 39

41. Det var vanlig å ta nosen hos barnet ved å klippe den mellom fingrene og så vise den ned å skille tungenen frem mellom peke- og lang-fingren. Det het å "ta nosen", "stole nosen".
42. Å gi gøkkinn? Både blant menn til kvinner og kvinner til kvinner, særlig ved avskjed var vanlig. Mann til mann sømmet sig ikke, men menn kunde omfavne hverandre
43. Dette fantes også både blant voksne og voksne og barn.
44. Til lykke bruktes ved bryllup og barnedåp. Omkostet noen noe nytt av betydning (nytt hus, ny båt, ny hest) var det vanlig å si til lykke, eller helst "löhke te". Dette sa man også om noe skulde gjøres, og "löhke på reisa" sa man til den som reiste bort. Men det sidste uttrykk kunde også brukes i foraktelig betydning og da med et ja foran, hvis det var en man var uvenn med eller ønsket outh, eller gjør imot hva han var rådet til.
45. Man sa god jul, godt nytt år, god påske god pinse, lykke til ved bryllup. Man sa også ved bryllup, må dotter få det bra
46. Ved dødsfall og motgang hadde man ikke noe sars uttrykk, men man uttrykte sin deltagelse og trøstet så godt man kunde
47. Ved takking ga man hånden og sa takk eller mange takk. Gødd velsigne dig har jeg hørt hva man satte stor pris på hjelpen. Ved sneahjelp sa man takk for hjelpen uten håndtrykk.
48. Der var noen som pleiet å takke ut for den avdøde for denne førtes hjemmefra. Det ble regnet for en stor ære for de efterblivende

hvis der var nogen som så en bakk fra avdøde.  
 I yngre tid har man også ~~til~~ haft festen  
 i kirken og når prest ikke har vært tilstede  
 har man bakkert avdøde ut, eller dette  
 har funnet sted bare i få tilfeller med sær-  
 skilte folk.

49. Forakt kunde man vise ved å le og  
 riste på hodet, eller hile overbryggen, le og  
 slå med hendene, å kaste med hodet og  
 smi ryggen til eller også ved å holde sig  
 helt taus. For kunde kvinner løfte på  
 stakken og vise bakken som tegn på sin  
 dybeste forakt, men dette ble blandt skikkelige  
 folk betraktet som noe høyst ubillig og  
 og til skam for den som gjorde det. Forst i  
 30 årene var der en kjerring som gjorde dette  
 overfor en naboljering i mange menneskers  
 fræsyn. Men hun ble til latter og forakt  
 på hele bygda og viste sig ikke blandt folk  
 på lange tider. Og hile hennes familie skammet  
 sig på hendes vegne og vilde ikke ha noen prat  
 om saken.

50. I lang tid har man bare sagt du til  
 hverandre - eller når man var sær høflig  
 "dokter". I yngre tid er de kommet litt  
 burt, men det lyder minn affektet, derimot  
 har "Fag Jer" vært i bruk i mine bedste og  
 allforældres tid (75 a 100 år siden). De og  
 andre folk brukte disse ord i høflig tale.  
 Det fortelles om min allfar Nils Olsøn, Haukeøy  
 at han så Fag Jer til alle fremmede.

51. Han og ho har vært brukt i tid for du.  
 "Vil han gå hjem" Vil han hjelpe mig. Jeg  
 har selv brukt det i enkelte tilfeller for  
 jeg reiste hjemmefra.

En hilsemåte som ikke er spurt om, men som ennå brukes blant eldre folk, er å hilse med opprøst hånd både når man møtes og til avskjed. Før var den vanlig blant fisker eller kjørte man forbi en gård og så noen ut rakte man hånden i veiet og fikk svar på samme måte.

Og hadde man vært hos noen var det vanlig for man kom ut av syne å løfte hånden og vertskapet svarte på samme måte, selv om man hadde tatt hverandre i hånden til avskjed. I 1946 da jeg sist var i

Nordreisa var der ennå mange i 60-70 årene som hilste på denne måte, eller blant yngre forsvinner hilseren. Jeg kan nevne mange utlevende som ennå praktiserer denne gamle hilsen. Før var hilsemåten vanlig og under kirkehelgene i min ungdom så man stadig folk som passerte hverandre hilse på denne måte.